

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ

Методичні вказівки для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
(D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок)

Вінниця
2025

УДК 368(075.4)
В 676

*Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 8 від 20.01.2025)*

Автори:

Валерія ВОЛКОВА, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУ імені Василя Стуса;

Неля ВОЛКОВА, канд. екон. наук, доц., доцент кафедри фінансів та банківської справи ДонНУ імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Марія ШКУРАТ, канд. екон. наук, доц., в. о. завідувача кафедри міжнародних економічних відносин ДонНУ імені Василя Стуса;

Ігор ПАНЧЕНКО, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки ДонНУ імені Василя Стуса.

Н. І. Волкова, В. В. Волкова

В 676 Страхові послуги: методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок). Вінниця, 2025. 50 с.

Методичні вказівки для самостійної роботи здобувачів вищої освіти підготовлено відповідно до програми навчальної дисципліни «Страхові послуги», відповідає змісту 12 тем та сприяє вивченню й формуванню у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння щодо об'єктивної необхідності і сутності страхових послуг, які надаються фізичним та юридичним особам; методів організації роботи страховика щодо реалізації страхових послуг; особливостей надання страхових послуг у галузі особистого, майнового страхування та страхування відповідальності; організаційних засад фінансової діяльності страхових компаній. Кожна тема включає глосарій, питання для самоперевірки, тестові та практичні завдання, питання для самостійного опрацювання. Наведено тематику індивідуальних робіт та методичні вказівки до їх виконання, а також список рекомендованих джерел інформації з дисципліни.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок) усіх форм навчання.

УДК 368(075.4)

© Волкова В. В., 2025

© Волкова Н. І., 2025

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2025

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Програма навчальної дисципліни	6
Тема 1. Страхові послуги та особливості їх реалізації	12
Тема 2. Порядок укладення та ведення страхової угоди.....	16
Тема 3. Страхування життя та пенсій.....	18
Тема 4. Страхування від нещасних випадків.....	21
Тема 5. Медичне страхування	24
Тема 6. Страхування підприємницьких ризиків.....	27
Тема 7. Сільськогосподарське страхування.....	30
Тема 8. Страхування технічних ризиків.....	32
Тема 9. Страхування кредитних і фінансових ризиків	35
Тема 10. Автотранспортне страхування.....	38
Тема 11. Морське страхування.....	41
Тема 12. Авіаційне страхування.....	44
Тематика індивідуальних робіт.....	46
Методичні вказівки до виконання індивідуальної роботи.....	47
Список рекомендованих джерел інформації з дисципліни.....	48

ПЕРЕДМОВА

Страховання є одним зі стратегічно важливих секторів економіки України. Завдяки йому відбувається акумуляція коштів для покриття страхових ризиків і здійснення інвестиційних процесів у фінансовий та реальний сектори вітчизняної економіки.

Методичні вказівки з дисципліни «Страхові послуги» для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» складені відповідно до профілю освітньої програми 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 Управління та адміністрування (D Бізнес, адміністрування та право) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок), формують загальні і фахові компетентності та програмні результати навчання, якими оволодіють здобувачі.

Метою навчальної дисципліни «Страхові послуги» є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей та здобуття знань щодо змісту й організації роботи страховиків, забезпечення потреб юридичних осіб і громадян у страхових послугах, зокрема: знання економічного змісту страхової послуги та її особливостей; усвідомлення особливостей оформлення страхового договору щодо купівлі-продажу страхової послуги; розуміння сутності, необхідності використання та можливості розширення асортименту страхових послуг з урахуванням ринкового попиту на ці послуги та необхідності їх імплементації в сучасних умовах; вміння здійснювати аналіз основних показників діяльності ринку страхових послуг.

Здобувач вищої освіти, який успішно засвоїв дисципліну «Страхові послуги», повинен знати:

- економічну сутність, функції, роль та сфери застосування страхових послуг як ефективного інструменту захисту громадян і юридичних осіб у різних сферах економіки від можливих ризиків та збитків;
- особливості застосування страхових послуг в обґрунтуванні рішень із мінімізації ризиків діяльності суб'єктів ринку.

Здобувач вищої освіти, який успішно засвоїв дисципліну «Страхові послуги», повинен уміти визначати:

- недоліки й особливості застосування окремих видів страхових послуг;
- вимоги законодавства до страхових компаній та посередників.

Навчальна дисципліна «Страхові послуги» формує міждисциплінарні взаємозв'язки з іншими дисциплінами, як-от: «Історія фінансів, грошей та кредиту», «Гроші і кредит», «Фінанси», «Страховання».

Дисципліна «Страхові послуги» належить до найважливіших дисциплін, засвоєння якої необхідне під час підготовки висококваліфікованих фахівців економічного профілю в умовах ринкових відносин.

Використання цієї методичної розробки дасть змогу поглибити та розширити знання здобувачів за допомогою вказівок, рекомендацій і завдань для самостійної роботи. Це буде сприяти кращому засвоєнню теоретичного матеріалу й більш поглибленому опрацюванню здобувачами законодавчих актів, навчальних посібників тощо.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Страхові послуги та особливості їх реалізації

Страхові послуги як специфічний товар. Ознаки, які характеризують страхову послугу. Економічна необхідність страхових послуг, що надаються фізичним і юридичним особам, та розширення їх асортименту.

Служба маркетингу страхової компанії та її функції.

Вивчення й формування попиту на страхові послуги. Система страхових послуг. Безпосередній продаж: переваги й недоліки. Продаж через посередників: переваги й недоліки. Права і обов'язки страхових посередників. Вимоги законодавства України до страхових посередників.

Роль реклами в реалізації страхових послуг. Види страхової реклами та вимоги до неї.

Контроль з боку страхових компаній і держави за реалізацією страхових послуг.

Тема 2. Порядок укладення та ведення страхової угоди

Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування; андеррайтинг; укладення договору страхування; видача полісів, врегулювання вимог страхувальників щодо відшкодування збитків.

Заява про страхування: форма подання, зміст, значення.

Андеррайтинг: оцінка ризику; вирішення питання про прийняття об'єкта на страхування; визначення термінів, спеціальних вимог, обсягів і розмірів страхового покриття; франшизи; розрахунок страхової премії.

Укладення договору страхування. Страховий поліс як форма договору страхування. Зміст страхового полісу. Його зв'язок із правилами страхування. Структура страхового полісу. Страховий сертифікат.

Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника у разі настання страхової події. Дії страховика щодо розслідування характеру і розмірів збитків. Страховий акт. Виплата відшкодування. Система страхового забезпечення. Франшиза.

Тема 3. Страхування життя та пенсій

Необхідність і значення страхового захисту життя та пенсій громадян. Особливості страхування. Розвиток і сучасний стан страхування.

Види страхування життя. Змішане страхування життя. Суб'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Страхова сума. Одержувачі страхової суми у випадку смерті страхувальника. Порядок визначення і сплати страхових премій. Організація роботи страхової компанії щодо визначен-

ня страхових і викупних сум, порядок їх виплати страхувальнику, спадкоємцям або визначеним для цього особам.

Страховання дітей. Страховання до вступу в шлюб. Довічне страхування. Страховання пенсій.

Тема 4. Страхування від нещасних випадків

Необхідність і значення страхового захисту громадян від нещасних випадків. Розвиток і сучасний стан страхування. Форми і види страхування.

Обов'язкові види страхування від нещасних випадків. Державне особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори. Суб'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Страхова премія і порядок її сплати. Визначення розміру страхових сум за наслідки нещасних випадків. Одержувачі страхової суми у випадку смерті застрахованого. Відмова у виплаті страхової суми. Державне особисте страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ.

Державне особисте страхування працівників митних органів.

Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті. Інші види обов'язкового страхування від нещасних випадків. Добровільні види страхування від нещасних випадків та умови їх проведення.

Індивідуальне страхування громадян від нещасних випадків. Страхування дітей від нещасних випадків. Страхування туристів від нещасних випадків.

Інші види добровільного страхування від нещасних випадків.

Тема 5. Медичне страхування

Необхідність, розвиток і сучасний стан медичного страхування. Суб'єкти страхування і відносини між ними. Форми проведення медичного страхування та їх особливості.

Обов'язкове медичне страхування. Обсяг відповідальності страховика. Страхова сума. Порядок визначення розміру страхових премій і порядок їх сплати. Права і обов'язки сторін страхових відносин. Організація роботи страхової компанії, пов'язана з настанням відповідальності за фактом страхового випадку.

Добровільне медичне страхування. Договір страхування. Обсяг відповідальності страховика. Строк страхування. Страхова сума. Страхова премія. Порядок виплати страхового забезпечення. Відмова у виплаті. Медичне страхування громадян, які виїжджають за кордон.

Тема 6. Страхування підприємницьких ризиків

Зміст поняття «підприємницькі ризики». Роль страхування у забезпеченні потреб підприємця у страховому захисті. Форми й види страхування.

Страхування від вогню та інших небезпек. Основні умови страхування. Суб'єкти страхування. Обсяг відповідальності страховика. Об'єкти страхування, їх оцінка. Винятки. Строк дії договору. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитку. Страхове відшкодування.

Страхування від перерв у виробництві внаслідок знищення або пошкодження застрахованого майна.

Страхування відповідальності товаровиробників за якість продукції, що виробляється; за забезпечення зайнятості робочих місць; за забруднення навколишнього середовища; страхування працівників від нещасних випадків за рахунок коштів підприємств.

Тема 7. Сільськогосподарське страхування

Економічні завдання страхового захисту в сільському господарстві. Розвиток і сучасний стан страхування майна виробників сільськогосподарської продукції. Форми й види страхування майна сільськогосподарських підприємств.

Страхова послуга зі страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Характеристика страхових випадків. Страхове забезпечення. Визначення вартості урожаю, обчислення й порядок сплати страхових премій. Організація роботи страхової компанії щодо визначення збитків і страхового відшкодування. Визначення факту й причин загибелі (пошкодження) урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Оцінка збитків у разі загибелі (пошкодження) врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Страхове відшкодування.

Добровільне страхування урожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень. Страхування сільськогосподарських тварин. Страхування будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.

Тема 8. Страхування технічних ризиків

Необхідність і значення страхування технічних ризиків. Види страхування.

Страхування будівельно-монтажних ризиків. Умови страхування. Суб'єкти страхування. Об'єкти страхування, їх оцінка. Обсяг страхової відповідальності. Винятки. Строк дії договору. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитку. Страхове відшкодування.

Страхування машин від поломок. Умови страхування.

Страхування електронної техніки. Умови страхування.

Тема 9. Страхування кредитних і фінансових ризиків

Необхідність і значення страхування у фінансово-кредитній сфері.

Сутність і економічний зміст страхування кредитів. Форми забезпечення кредитів: матеріальна або юридична.

Характеристика основних організаційних форм страхування кредитів. Страхування товарних кредитів. Страхування кредитів під інвестиційні засоби. Страхування споживчих кредитів. Страхування матеріальних цінностей, що передаються в заставу. Страхування експортних кредитів.

Характеристика окремих видів страхування кредитних ризиків. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Об'єкт страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Строк страхування. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення розміру збитків. Страхове відшкодування.

Страхування ризику непогашення кредиту. Страхування банківських гарантій.

Сутність і економічний зміст страхування фінансових ризиків.

Характеристика окремих видів страхування фінансових ризиків: страхування прибутку (доходу); страхування депозитів; інші види. Умови страхування.

Тема 10. Автотранспортне страхування

Необхідність і значення страхування автотранспортних ризиків. Поняття автотранспортного страхування, його сутність. Об'єкти страхування. Розвиток системи автотранспортного страхування. Сучасний стан автотранспортного страхування.

Страхування автомобілів. Характеристика об'єктів страхування. Варіанти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Страхова сума. Страховий тариф. Фактори, що впливають на розмір страхового тарифу. Страхова премія. Строк страхування. Франшиза. Пільги страхувальникам. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Форми страхування. Суб'єкти страхування. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Моторне (транспортне) страхове бюро України, його функції. Права й обов'язки членів МТСБ.

Міжнародна система «Зелена картка», її розвиток.

Страхування вантажів, що перевозяться автомобільним транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг страхової відповідальності. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення й порядок відшкодування збитків.

Страховий захист громадян від нещасних випадків на автомобільному транспорті. Суб'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Винятки. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення та порядок виплати страхових сум.

Тема 11. Морське страхування

Необхідність і особливості страхування морських ризиків. Суб'єкти страхування. Клуби взаємного морського страхування. Визначення договору морського страхування в Кодексі торговельного мореплавання.

Страхування морських суден. Об'єкти страхування. Класифікація суден за категоріями ризику. Обсяг відповідальності. Варіанти страхування. Винятки. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страхування відповідальності власників суден: перед третіми особами, за забруднення державних територіальних вод. Обсяг відповідальності. Винятки. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Варіанти страхування. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховий захист громадян від нещасних випадків на морському транспорті: членів судової команди, пасажирів. Форми страхування. Обсяг відповідальності. Винятки. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія та порядок її сплати. Визначення та виплата страхових сум. Перспективи розвитку морського страхування в Україні.

Тема 12. Авіаційне страхування

Необхідність і особливості страхування авіаційних ризиків. Суб'єкти страхування. Об'єкти страхування. Законодавча база в авіаційному страхуванні. Авіаційний поліс Ллойда.

Страхування повітряних суден. Форми страхування. Об'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Варіанти страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страхування відповідальності власників повітряних суден. Варшавська Конвенція (1929). Суб'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Винятки. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Строк страхування. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховання вантажів, що перевозяться авіаційним транспортом. Об'єкти страхування. Обсяг відповідальності. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Оцінка збитків. Страхове відшкодування.

Страховий захист громадян від нещасних випадків на повітряному транспорті. Види страхування й умови його проведення. Суб'єкти страхування. Форми страхування. Обсяг відповідальності, Винятки. Строк страхування. Страхова сума. Страховий тариф. Страхова премія. Визначення та виплата страхових сум.

ТЕМА 1. СТРАХОВІ ПОСЛУГИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

План

1. Страхові послуги як специфічний товар.
2. Вартість страхової послуги.
3. Маркетинг у страхуванні та його особливості.
4. Характеристика каналів продажу страхових послуг.
5. Страхові посередники та їх функції.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- сутності страхового маркетингу та його особливостей;
- сутності та функцій страхових посередників.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- використовувати термінологію зі страхових послуг;
- обґрунтувати економічну необхідність надання страхових послуг фізичним і юридичним особам, формування попиту на страхові послуги, переваги, недоліки і особливості застосування видів продаж страхових послуг;
- пояснювати вимоги законодавства до страхових посередників.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Страхова послуга – це фінансова послуга у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань із надання страхового захисту, яку пропонують на ринку страховики потенційним страхувальникам.

Споживча вартість (усвідомлена корисність страхової послуги) – це її здатність забезпечувати страховий захист майнових інтересів страхувальника від випадкових та ймовірних небезпек, які загрожують його життю, здоров'ю й майну.

Мінова вартість страхової послуги – ціна страхової послуги, яка визначається тими витратами, які здійснює страхова компанія щодо надання послуги певного виду.

Страховий маркетинг – це система взаємодії страховика і страхувальника, спрямована на взаємне врахування їх інтересів та потреб.

Страховий посередник – це юридична або фізична особа, яка здійснює посередницьку діяльність щодо укладення та виконання договорів страхування і перестраховання.

Страхові (перестрахові) брокери – юридичні особи або громадяни, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні.

Страхові агенти – громадяни або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності (укладення договорів страхування, одержання страхових платежів, виконання робіт, пов'язаних із виплатами страхових сум і страхового відшкодування).

Аквізиція – це укладення нових договорів страхування. Вважається, що аквізиційна діяльність нормальна, коли кількість нових договорів страхування перевищує кількість договорів, за якими закінчився термін дії.

Актуарій – офіційно уповноважена особа, фахівець, який за допомогою методів математичної статистики розраховує страхові тарифи.

Андеррайтер – висококваліфікована відповідальна особа страховика, уповноважена виконати необхідні процедури з розгляду пропозицій і прийняття ризиків на страхування (перестраховування): оформляє страхові поліси, оцінює ризик, визначає ставки премій та інші умови страхування.

Біндер – тимчасова форма угоди між страхувальником і страховиком щодо наступного укладання страхового договору. Біндери здебільшого застосовується у зарубіжній практиці в разі, коли укладення договору вимагає тривалого часу на опрацювання нестандартних умов страхування.

Регрес – право страховика на висунення у межах фактично сплаченої страхувальникові суми відшкодування збитку / претензії до третьої сторони, яка винна у страховому випадку, з метою отримання від неї компенсації за нанесену шкоду.

2. Тестові завдання

1. Страхова послуга належить до категорії:

- а) фінансових послуг;
- б) юридичних послуг;
- в) аудиторських послуг;
- г) соціальних послуг.

2. До складників страхового ринку можна віднести:

- а) продавців страхової послуги;
- б) покупців страхової послуги;
- в) товар (страхова послуга);
- г) усі відповіді правильні.

3. Характерними ознаками страхових продуктів НЕ Є:

- а) часова обмеженість;
- б) можливість запатентувати;
- в) ризиковість;
- г) незбереженість.

4. Маркетинг, націлений на вирішення поточних завдань щодо просування страхових послуг, – це:

- а) організаційний маркетинг;
- б) ринковий маркетинг;
- в) стратегічний маркетинг;
- г) оперативний маркетинг.

5. До функцій страхового маркетингу НЕ належить:

- а) превентивна;
- б) комунікаційна;
- в) збутова;
- г) аналітична.

6. Об'єктом страхового маркетингу є сегментування:

- а) страхового портфеля;
- б) страхової послуги;
- в) страхового поля;
- г) страхових компаній.

7. До альтернативних каналів продажу страхових послуг можна віднести:

- а) продаж страхових послуг через туристичну фірму;
- б) продаж страхових послуг через відділення зв'язку;
- в) продаж страхових послуг через банк;
- г) усі відповіді правильні.

8. Вибір каналів для просування послуг НЕ визначається:

- а) іміджем страхової компанії;
- б) Стратегією розвитку фінансового ринку України;
- в) ступенем територіальної розгалуженості страхових об'єктів;
- г) Стратегією розвитку страхової компанії.

9. Суб'єктом підприємницької діяльності є:

- а) страховий агент;
- б) страховий брокер;
- в) аварійний комісар;
- г) актуарій.

3. Запитання для самоперевірки

1. Розкрийте сутність терміна «страхова послуга».
2. Розкрийте сутність маркетингових заходів у страхуванні.
3. Які канали збуту страхових послуг використовують страхові компанії?
4. Охарактеризуйте етапи процесу реалізації страхової послуги та їх особливості.

5. Охарактеризуйте відмінності між страховими брокерами та страховими агентами.

4. Практичні завдання

1. Назвати особливості та види страхових послуг.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страхування – засіб захисту від негативних наслідків науково-технічного прогресу.

2. Нормативно-правові акти, що регламентують діяльність страхових посередників в Україні та країнах Євросоюзу.

ТЕМА 2. ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ ТА ВЕДЕННЯ СТРАХОВОЇ УГОДИ

План

1. Поняття страхової угоди, її етапи та обов'язки сторін.
2. Укладення договору страхування.
3. Врегулювання претензій страхувальника.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- сутності поняття «страхова угода».

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- пояснити етапи та обов'язки сторін страхової угоди;
- розкрити особливості укладення договору страхування;
- обґрунтувати етапи врегулювання претензій страхувальника.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Угода страхування – це угода між страхувальником і страховиком, за умовами якої страховик зобов'язується у разі настання страхової події виплатити страхову суму страхувальнику або іншій особі, на користь якої складено угоду страхування, а страхувальник зобов'язується оплатити страхові внески у встановлений термін.

Андеррайтинг (у страхуванні) – комплексна діяльність страховика з ідентифікації, аналізу, оцінки ризиків та визначення можливості страхування, вибору оптимального страхового покриття, перевірки відповідності ризиків збалансованості страхового портфеля.

Правила страхування – документ, що розробляється і затверджується страховою компанією (страховиком). У правилах і умовах страхування містяться основні положення договору страхування.

Вигодонабувач (beneficiary) – особа, визначена страхувальником для отримання належних сум страхових виплат тоді, коли страхувальник (застрахований) не буде здатний скористатися ними самостійно. В особистому страхуванні виплати вигодонабувачу здійснюються у випадку смерті застрахованого. В майновому страхуванні права вигодонабувача можуть набувати орендодавці, кредитори, застраховане майно яких знищено або пошкоджено.

Страхова виплата – грошова сума, яка виплачується страховиком відповідно до умов договору страхування у разі настання страхового випадку.

Страхове відшкодування – грошова сума, що виплачується страховиком за умовами майнового страхування і страхування відповідальності у разі настання страхового випадку.

2. Тестові завдання

1. Процес врегулювання претензій страхувальника передбачає такі складники:

- а) отримання від страхувальника повідомлення про страховий випадок;
- б) отримання від страхувальника заяви на виплату;
- в) управління претензіями;
- г) усі відповіді правильні.

2. Що є підставою для відмови у страховій виплаті?

- а) місце перебування застрахованого об'єкта відповідає місцю, зазначеному у договорі страхування;
- б) не існує осіб, винних у заподіянні збитків, до яких можна застосувати право страховика на суброгацію;
- в) отримання страхувальником повного відшкодування збитків від особи, винної у їх заподіянні;
- г) усі відповіді правильні.

3. У разі дострокового припинення договору страхування за вимогою страховика:

- а) страхувальнику повертаються повністю сплачені ним страхові платежі;
- б) страховик повертає страхувальникові страхові платежі за період, що залишився до закінчення дії договору, за вирахуванням витрат на ведення справи та фактичних виплат;
- в) страхові платежі страхувальнику не повертаються;
- г) страхувальникові повертається 50 % страхових платежів.

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати законодавчо визначені випадки, коли договір страхування втрачає чинність.
2. Назвати законодавчо визначені підстави для відмови страховика у здійсненні страхових виплат.
3. Пояснити, чи має зміст договору страхування корелювати зі змістом правил страхування.

4. Практичні завдання

1. Назвати законодавчі акти України, якими регламентуються вимоги щодо договорів страхування.

ТЕМА 3. СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ І ПЕНСІЙ

План

1. Особливості страхування життя.
2. Види страхування життя.
3. Пенсійне страхування.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– видів страхування життя і пенсій, обсягів страхової відповідальності, строків страхування.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

– обґрунтовувати необхідність, значення та зміст страхового захисту життя і пенсій громадян, особливості сучасного розвитку страхування життя і пенсій;
– використовувати порядок визначення і сплати страхових внесків, організацію роботи страхової компанії щодо визначення страхових і викупних сум, порядок їх виплати страхувальнику, спадкоємцям або визначеним для цього особам.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Страхування життя – це вид страхування, який передбачає захист майнових інтересів застрахованої особи, що пов'язані з її життям та смертю.

Таблиця смертності (*mortality (life) table*) – упорядкований ряд взаємопов'язаних величин, що характеризують зменшення з віком деякої сукупності народжених унаслідок смертності, які використовує страхова компанія для розрахунку страхових тарифів.

Викупна сума – сума, що підлягає виплаті страхувальнику у разі дострокового припинення дії договору страхування.

Змішане страхування життя – найбільш розповсюджений вид страхування, бо до ризику дожиття до закінчення терміну страхування можуть бути приєднані й інші ризики, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю страхувальника.

Конверсія – переведення полісу з одного виду страхування життя в інший.

2. Тестові завдання

1. Які програми страхування життя діють в Україні зараз?

а) ризикове страхування життя, тобто страхування на випадок смерті, страхування від нещасних випадків, захворювань та інвалідності;

б) змішане страхування життя: накопичувальне страхування з одночасним страховим захистом на випадок смерті з метою забезпечити певний капітал до потрібної дати;

в) пенсійне страхування: накопичувальне страхування для забезпечення додаткового періодичного (приміром, щомісячного) доходу протягом певного терміну чи довічно, після виходу на пенсію або досягнення певного віку;

г) усі відповіді правильні.

2. Базовим видом страхування життя є:

а) ризикове страхування життя;

б) змішане страхування життя;

в) пенсійне страхування;

г) усі відповіді правильні.

3. Перша страхова компанія, яка почала укладати договори страхування життя, була створена в:

а) Парижі;

б) Лондоні;

в) Мадриді;

г) Берліні.

4. Який чинник спричиняв уповільнення розвитку страхування життя в Україні в доіндустріальні та індустріальні часи?

а) складність у налагодженні страхової справи через постійну зміну приналежності країни або її територій;

б) низька підтримка з боку держави;

в) недосконалість нормативно-правової бази;

г) усі відповіді правильні.

5. Передумовою виникнення страхування життя НЕ Є:

а) необхідність захисту людства від надзвичайних ситуацій;

б) важкий матеріальний стан людства;

в) розвиток;

г) соціальна необхідність у заощадженні коштів.

6. Страхування життя пов'язане з таким ризиком:

а) постійна втрата працездатності;

б) закінчення трудової діяльності у зв'язку з виходом на пенсію за віком;

в) дожиття страхувальника до закінчення терміну страхування або обумовленого договором віку;

г) всі відповіді правильні.

7. Розмір пенсії, який буде отримувати застрахована особа, НЕ залежить від таких обставин:

а) кількості років, які пройшли з моменту укладання договору страхування (та першого внеску) до початку пенсійних виплат;

- б) розміру сплачених податків;
- в) віку застрахованої особи;
- г) статі застрахованої особи.

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати передумови виникнення страхування життя.
2. Який мінімальний статутний фонд повинні мати страхові компанії, щоб надавати послуги зі страхування життя?
3. Перелічити особливості страхування життя як виду діяльності страховиків.
4. Розкрити основні положення системи пенсійного забезпечення України.

4. Практичні завдання

1. Назвати заходи, які необхідно проводити страховим компаніям зі страхування життя з метою нарощення клієнтської бази.

2. Амазастов Є. І. перебував на лікарняному з 23 лютого до 3 березня поточного року. Його заробітна плата за останній рік становить: січень – 8 800 грн, лютий – 8 800 грн, березень – 9 100 грн, квітень – 9 100 грн, травень – 9 100 грн, червень – 13 600 грн, липень – 5 100 грн, серпень – 3 200 грн, вересень – 9 200 грн, жовтень – 9 100 грн, листопад – 9 200 грн, грудень – 9 200 грн, січень – 9 300 грн. З огляду на записи трудової книжки страховий стаж роботи становить 6 років і 4 місяці. Обчислити лікарняні. Обов'язково зазначити розмір середньоденної заробітної плати, розмір лікарняних.

3. Ковальова Л. В. у віці 45 років страхується на строк 5 років. Провести розрахунок бруutto-ставки на 100 грн страхової суми на дожиття за договором страхування зі страхової суми 200 000 грн. Частка навантаження у бруutto-ставці становить 5 %, а за річну норму дохідності прийняти 3 %.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні.

ТЕМА 4. СТРАХУВАННЯ ВІД НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

План

1. Сутність страхування від нещасних випадків.
2. Обов'язкове страхування від нещасних випадків.
3. Добровільне страхування від нещасних випадків.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– необхідності, значення та змісту страхового захисту громадян від нещасних випадків, особливості сучасного розвитку страхування від нещасних випадків.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутися вміння:

– знати форми й види страхування від нещасних випадків, обов'язкові та добровільні види страхування від нещасних випадків, умови щодо відмови у виплаті страхових сум, строки страхування, порядок визначення розміру страхових премій і їх сплати;

– вміти визначати суб'єктів страхування, обсяги страхової відповідальності, розміри страхових сум, розміри страхових премій та порядок їх сплати, розміри страхових відшкодувань та виплат.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Нещасний випадок – зовнішня раптова подія, що примусово і поза волею постраждалого завдає йому тілесного пошкодження, яке іноді призводить до передчасної смерті, частіше за все позбавляє його тимчасово або назавжди працездатності.

Страхування від нещасних випадків – це гарантія фінансового захисту на випадок непередбачуваних матеріальних витрат, що виникли внаслідок настання нещасного випадку протягом строку дії договору страхування.

2. Тестові завдання

1. Не виплачується страхове відшкодування за договорами страхування від нещасних випадків у разі:

а) управління страхувальником транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння чи передача управління транспортним засобом особі, яка перебувала в такому стані;

б) здійснення вигодонабувачем махінацій, які зумовили матеріальні збитки страхувальника;

в) навмисне завдання страхувальником особі тілесних ушкоджень;

г) усі відповіді правильні.

2. До обов'язкового страхування від нещасних випадків, що здійснюється страховиками в Україні, належать:

- а) страхування спортсменів вищих категорій;
- б) страхування працівників харчової промисловості;
- в) страхування будівельників;
- г) страхування суддів, адвокатів та нотаріусів.

3. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті включає:

- а) страхування пасажирів морського та внутрішнього водного транспорту на прогулянкових лініях;
- б) страхування пасажирів автомобільного та електротранспорту на міських маршрутах;
- в) страхування працівників транспортних підприємств, незалежно від форм власності, які безпосередньо зайняті на транспортних перевезеннях;
- г) усі відповіді правильні.

4. Чинником, що НЕ впливає на ступінь ризику під час страхування від нещасних випадків, є:

- а) вік;
- б) умови праці і навчання;
- в) стать;
- г) професія.

3. Запитання для самоперевірки

1. Дати визначення поняття «нещасний випадок». Назвати його характерні ознаки.
2. Назвати можливі наслідки нещасного випадку для страхувальника.
3. Назвати фактори, що впливають на розмір страхових платежів за умови страхування від нещасних випадків.
4. Назвати напрями обов'язкового страхування від нещасних випадків.

4. Практичні завдання

1. Назвати фактори, які впливають на розмір страхових платежів за умови страхування від нещасних випадків.

2. Громадянка Левенко І. Р. уклала договір добровільного страхування від нещасних випадків для себе, чоловіка і дітей віком 10 і 13 років. На кожну застраховану особу встановлено страхову суму 300 000 грн, а страхові тарифи диференційовані залежно від віку і виду професійної діяльності для дорослих: для дітей віком від 10 до 18 років 0,4 % від страхової суми, дорослих – 0,2 %.

Страхові виплати залежать від ступеня втрати здоров'я. У разі смерті застрахованої особи від нещасного випадку страхова компанія забезпечує 100 %, набуття інвалідності I групи – 90 %, II групи – 80 %, III – групи 60 % від страхової суми. Якщо застрахована особа тимчасово втрачає працездатність, то страхова виплата становить 0,5 % від страхової суми щоденно, але загалом не більше її половини.

Необхідно визначити страховий платіж та страхову виплату на кожну застраховану особу за умови, що внаслідок випадкового гострого отруєння харчовими продуктами чоловік став інвалідом III групи, а діти та мати хворіли кожен по 20 днів.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Світовий досвід страхування від нещасних випадків.
2. Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві.

ТЕМА 5. МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Сутність і особливості медичного страхування.
2. Обов'язкове та добровільне медичне страхування.
3. Перспективи розвитку обов'язкового медичного страхування в Україні.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– необхідності, змісту, особливостей і сучасного стану медичного страхування;

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

– обґрунтовувати форми проведення медичного страхування та їх особливості, суб'єкти страхування і відносини між ними, строки страхування, порядок визначення розміру страхових премій і їх сплати, права й обов'язки сторін страхових відносин, умови й особливості укладання договору страхування;

– визначати суб'єктів медичного страхування, їх обсяги страхової відповідальності, розміри страхових сум, розміри страхових премій та порядок їх сплати, розміри страхових відшкодувань та виплат із медичного страхування.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Медичне страхування – тип страхування від ризику витрат, пов'язаних із отриманням медичної допомоги.

Асистанс (фр. *assistance* – «допомога») – послуги, що надаються туристам, які виїхали за кордон, відповідно до умов договору страхування.

2. Тестові завдання

1. Страхування на випадок втрати здоров'я з будь-якої причини – це:

- а) особисте страхування;
- б) медичне страхування;
- в) страхування життя;
- г) страхування від нещасних випадків.

2. До функцій медичного страхування НЕ належить:

- а) соціальний захист населення в галузі охорони здоров'я;
- б) перерозподіл коштів на оплату медичних послуг;
- в) фінансування сфери охорони здоров'я;
- г) матеріальне забезпечення особи після досягнення пенсійного віку чи у випадку втрати дієздатності через нещасний випадок.

3. Обов'язкове медичне страхування НЕ базується на принципі:

- а) загальності;

- б) гласності;
- в) державності;
- г) некомерційності.

4. Страхові послуги на випадок раптового захворювання, тілесних пошкоджень внаслідок нещасного випадку, а також смерті під час перебування за кордоном, – це:

- а) зелена картка;
- б) хотлайн іншуренс;
- в) асистанс;
- г) зелений поліс.

5. ознакою добровільного медичного страхування можна вважати:

- а) нормування страхових виплат;
- б) диференціація страхових виплат;
- в) уніфікованість набору страхових послуг;
- г) публічність страхових відносин.

6. Зазвичай термін дії договору добровільного медичного страхування становить:

- а) 1 місяць;
- б) 3 місяці;
- в) 6 місяців;
- г) 12 місяців.

3. Запитання для самоперевірки

1. Розкрити сутність медичного страхування.
2. Назвати джерела фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я.
3. Назвати причини відсутності в Україні обов'язкового медичного страхування.
4. Охарактеризувати сутність асистансу.

4. Практичні завдання

1. Розв'язати задачу. Утримання і лікування одного хворого обходиться лікувальному закладу в середньому у 20 000 грн. Лікувальний заклад обслуговує 12 000 хворих за рік. Бюджетне фінансування становить 25 %. Якою буде сума страхового платежу страхувальника, коли їх кількість становитиме 120 000 осіб, а страхова сума дорівнює сумі вартості лікування одного хворого. Водночас бруто-платіж утримує в собі 20 % навантаження і нетто-ставку. Додатково визначити величину страхового платежу за умови відсутності бюджетного фінансування.

2. Дати характеристику програм добровільного медичного страхування кількох вітчизняних страхових компаній.

3. Визначити правдивість наведених тверджень.

1) Основна особливість медичного страхування – це його адресність, тобто фінансування медичних заходів не загалом, а спрямованих на конкретного громадянина:

- а) правильно;
- б) неправильно.

2) Об'єкт медичного страхування – страховий ризик, пов'язаний з тимчасовою втратою працездатності:

- а) правильно;
- б) неправильно.

3) Суть медичного страхування полягає в тому, що за відносно невелику плату страхувальник отримує право на обслуговування в медичних закладах за рахунок страхового фонду страхової компанії:

- а) правильно;
- б) неправильно.

4) Страхувальники, фізичні особи, які мають право укласти договір лише на свою користь:

- а) правильно;
- б) неправильно.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Порівняльний аналіз систем медичного страхування зарубіжних країн.

ТЕМА 6. СТРАХУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ РИЗИКІВ

План

1. Необхідність і сутність страхування ризиків підприємств.
2. Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ.
3. Страхування від перерв у виробництві внаслідок знищення або пошкодження майна.
4. Страхування відповідальності товаровиробника за якість продукції.
5. Страхування професійної відповідальності.
6. Страхування екологічних ризиків.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– змісту, необхідності забезпечення потреб підприємця у страховому захисті.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутти вміння:

– висвітлювати форми, види, об'єкти і суб'єкти страхування, основні умови страхування, строки дії договору;

– визначати обсяги страхової відповідальності, об'єкти страхування та принципи їх оцінки, страхові суми, страхові тарифи, розміри страхових платежів, збитки та розміри страхових відшкодувань та виплат.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Підприємницький ризик – це можливість неповернення коштів, витрачених на виробництво та реалізацію продукції, яка залежить від видів людської діяльності та природних явищ.

Адендум – додаток до двосторонньої угоди чи договору, який уточнює, роз'яснює, доповнює, конкретизує чи змінює основні умови договору.

Страхова оцінка – це грошова оцінка об'єкта страхування, що застосовується під час страхування майна або підприємницького ризику.

Страховий тариф – ставка страхового внеску з одиниці страхової суми за визначений період страхування.

Шомаж – страхування втрати прибутку та інших фінансових втрат, зумовлених призупинкою виробництва внаслідок настання страхового випадку, наприклад повені, пожежі, осідання ґрунту.

2. Тестові завдання

1. Потреба підприємств у захисті від можливих збитків може бути забезпечена шляхом:

а) самострахування;

б) створення товариств взаємного страхування;

- в) укладення договорів страхування зі страховими компаніями;
- г) усі відповіді правильні.

2. Найбільш поширеним видом майнового страхування є:

- а) вогневе страхування;
- б) страхування втрати прибутку внаслідок вимушеної зупинки виробництва;
- в) страхування устаткування й машин від поломок;
- г) усі відповіді правильні.

3. Під час страхування підприємницьких ризиків не відшкодовуються збитки, що пов'язані з:

- а) ударом блискавки;
- б) вибухом;
- в) бродіння, гниття та інших природних властивостей застрахованих об'єктів;
- г) протиправними діями третіх осіб.

4. До поточних витрат страхувальника НЕ належать:

- а) орендна плата;
- б) втрата прибутку внаслідок перерви у виробництві;
- в) амортизаційні відрахування;
- г) усі відповіді правильні.

5. Найбільш поширеним видом страхування професійної відповідальності є:

- а) страхування нотаріусів;
- б) страхування учасників ринку цінних паперів;
- в) страхування від клепту та дискредитації;
- г) усі відповіді правильні.

3. Запитання для самоперевірки

1. Дати визначення поняття «підприємницький ризик».
2. Назвати види майна юридичних осіб.
3. Пояснити сутність системи пропорційної відповідальності і з якою метою її використовують страхові компанії.
4. Охарактеризувати поняття «ліміт відповідальності страховика».

4. Практичні завдання

1. Куліховський В. С. застрахував своє майно строком на 1 рік від крадіжки зі зломом на суму 200 000 грн зі ставкою тарифу 0,3 % страхової суми. За договором страхування передбачена безумовна франшиза 4 %. Фактично шкода становила 3 000 грн.

Розрахувати розмір страхового платежу та розмір страхового відшкодування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Роль страхування підприємницьких ризиків у забезпеченні стійкої діяльності підприємств.

ТЕМА 7. СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Особливості агостраховання в Україні.
2. Страхування сільськогосподарських тварин.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– особливостей страхування в сільському господарстві, розвитку і сучасного стану страхування майна виробників сільськогосподарської продукції, форм і видів страхування майна сільськогосподарських підприємств, характеристики страхових випадків.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

– визначати об'єкти та суб'єкти страхування, обсяги їх страхової відповідальності, вартість врожаю, розміри страхових сум, розміри страхових платежів та порядок їх сплати, збитки та розміри страхових відшкодувань та виплат зі страхування врожайів сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, сільськогосподарських тварин, будівель та іншого майна сільськогосподарських підприємств.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Агостраховання або страхування аграрних (сільськогосподарських) ризиків – це комплексне страхування сільськогосподарських культур, що підлягають компенсації державою.

Страхування у тваринництві – один із видів майнового страхування, який забезпечує страховий захист власникам на випадок загибелі або вимушеного забою тварин.

2. Тестові завдання

1. Ризиками в агострахованні можуть бути:

- а) випрівання чи вимокання;
- б) землетруси та зсуви;
- в) пожежі, хвороби чи розмноження шкідників;
- г) усі відповіді правильні.

2. Факт настання ризику в агострахованні визначають:

- а) Український гідрометеорологічний центр;
- б) Державна служба з надзвичайних ситуацій;
- в) Державна інспекція захисту рослин;
- г) усі відповіді правильні.

3. Страхування тварин – це один із видів:

- а) страхування майна;
- б) особистого страхування;
- в) страхування життя;
- г) страхування відповідальності.

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати види майна сільськогосподарських підприємств, що підлягають обов'язковому страхуванню.
2. Пояснити особливості розрахунку збитків за обов'язковим страхуванням врожаю.
3. Назвати спільні риси та відмінності добровільного й обов'язкового страхування врожаю.
4. Назвати умови обов'язкового страхування сільськогосподарських тварин.
5. Пояснити особливості добровільного страхування майна сільськогосподарських підприємств.

4. Практичні завдання

1. Розв'язати задачу. Протягом останніх трьох років фермерське господарство з державною підтримкою страхувало врожай моркви на площі 600 га, середня врожайність – 360 ц/га. Страхувальник виявив намір укласти страхову угоду на наступний рік на таку саму площу посіву зі встановленим рівнем покриття 75 %. Ціна 1 ц моркви – 120 грн, страховий тариф – 5,2 %. Підприємство впродовж двох років має статус беззбиткового страхувальника. Визначити форму страхового захисту врожаю моркви, страхову вартість, страхову суму, страховий платіж та суму страхового відшкодування за умови, що внаслідок повені в господарстві фактично зібрано лише 246 870 ц моркви.

2. Навести приклади нетрадиційних видів сільськогосподарського страхування, що відомі зі світової практики страхування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Агрострахування в умовах воєнного стану.
2. Зарубіжний досвід розвитку агрострахування.

ТЕМА 8. СТРАХУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ РИЗИКІВ

План

1. Економічна необхідність і сутність страхування технічних ризиків.
2. Страхування будівельно-монтажних робіт.
3. Страхування машин від поломок.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- необхідності і призначення страхування технічних ризиків;
- видів страхування технічних ризиків, зокрема будівельно-монтажних ризиків, машин і агрегатів від поломок, електронної техніки та комп'ютерних баз даних, післяпускових гарантійних зобов'язань.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

- розкривати умови страхування та виключення із правил страхування;
- вміти визначати суб'єкти, об'єкти страхування і основи їх оцінки, обсяги страхової відповідальності, строки дії договору, розміри страхових сум, страхові тарифи та розміри страхових платежів, оцінювати збиток та страхове відшкодування.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Технічні ризики – це відмови об'єкта, тобто обладнання, транспортних засобів, пристроїв, обчислювальної техніки, засобів зв'язку, а також пошкодження або руйнування виробничих будівель, споруд і передаточних пристроїв, що призводить до негативних економічних наслідків.

Страхування технічних ризиків (*technical risks insurance*) – комплекс видів страхування, що включає страховий захист на випадок будівельно-монтажних ризиків, страхування машин від поломки, страхування електронного і пересувного обладнання, страхування інженерних споруд.

2. Тестові завдання

1. До видів страхування технічних ризиків належить:

- а) страхування машин;
- б) страхування електричних пристроїв;
- в) страхування будівельного підприємця від усіх ризиків (CAR);
- г) усі відповіді правильні.

2. Одним з основних і найпоширеніших видів страхування технічних ризиків є:

- а) страхування машин;
- б) страхування електричних пристроїв;

- в) страхування будівельного підприємця від усіх ризиків (CAR);
- г) страхування всіх монтажних ризиків (EAR).

3. Страхування CAR було вперше здійснено у:

- а) Великій Британії;
- б) Німеччині;
- в) США;
- г) Швеції.

4. Забезпечення страховальникові необхідного і якомога повнішого страхового покриття всіх ризиків, які виникають під час монтажу машин та механізмів, а також під час зведення сталевих конструкцій – це:

- а) страхування машин;
- б) страхування електричних пристроїв;
- в) страхування будівельного підприємця від усіх ризиків (CAR);
- г) страхування всіх монтажних ризиків (EAR).

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити причини виникнення страхування технічних ризиків.
2. Назвати об'єкти страхування технічних ризиків.
3. Пояснити порядок виплати страхового відшкодування за договорами страхування будівельних ризиків.
4. Пояснити особливості страхування машин від поломок.

4. Практичні завдання

1. Ірхін С. В. уклав договір страхування ризиків будівельного підприємця від усіх ризиків зі страховою компанією «Країна» на весь період будівництва, включивши до страхової суми (4 млн грн) вартість об'єкта будівництва згідно з проектом – кошторисною документацією, вартістю будівельних машин, обладнання та іншого майна будівельного майданчика. Базовий тариф становить 0,4 % від страхової суми.

Визначити кінцевий страховий тариф і страхову премію з урахуванням додаткових факторів ризику:

Репутація проєктувальника – коефіцієнт 0,6.

Будівельний майданчик знаходиться в сейсдобезпечному районі – коефіцієнт 0,7.

Місце страхування наближено до місць скупчення людей – коефіцієнт 1,4.

Частота крадіжок вища за середню – коефіцієнт 1,2.

Рівень управління, дисципліни технологічної і трудової високий – коефіцієнт 1,6.

Безумовна франшиза – коефіцієнт 0,5.

Страхувальник має статус безбиткового клієнта – коефіцієнт 0,8.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Необхідність проведення страхування технічних ризиків.

ТЕМА 9. СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

План

1. Класифікація страхування фінансово-кредитних ризиків.
2. Страхування товарних кредитів.
3. Страхування фінансових (грошових) кредитів.
4. Страхування відповідальності позичальника за непогашення кредитів.
5. Інші види:
 - а) страхування кредитів під інвестиції;
 - б) страхування заставного майна;
 - в) страхування кредитів довіри та депозитів;
 - г) страхування фінансових гарантій.
 - д) страхування експортних кредитів.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– необхідності і призначення страхування ризиків у фінансово-кредитній сфері;

– сутності, економічного змісту і видів страхування кредитів, форм забезпечення кредитів, характеристики основних організаційних форм страхування кредитів.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набути вміння:

– вміти розраховувати обсяги страхової відповідальності, страхову суму, страхові тарифи, збитки, розміри страхового відшкодування й особливості його виплати зі страхування товарних, споживчих та експортних кредитів, кредитів під інвестиційні проєкти, кредитів, матеріальних цінностей, що передаються у заставу, відповідальності позичальника за неповернення кредиту, депозитів, втрати прибутку, ризиків неплатежу.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Фінансовий ризик – ризик, який виникає у процесі здійснення підприємництва або фінансових угод.

Кредитний ризик пов'язаний з можливістю невиконання підприємством своїх фінансових зобов'язань перед інвестором внаслідок використання для фінансування своєї діяльності зовнішньої позики.

Делькредере – вид забезпечення виконання зобов'язання – порука торговельного посередника (комісіонера) перед власником товару (комітентом) щодо виконання третьою особою комерційної операції (обов'язків) за угодою (договором).

Страхування товарних кредитів – страхування ризиків, які виникають у процесі реалізації товарів і надання послуг.

Страхування експортних кредитів – комплекс видів страхування, що забезпечують захист майнових інтересів підприємств під час здійснення різних форм міжнародної співпраці.

1. Тестові завдання

1. До основних видів фінансових ризиків можна віднести:

- а) інвестиційний ризик;
- б) інфляційний ризик;
- в) дисконтний ризик;
- г) усі відповіді правильні.

2. Страховий тариф під час страхування технічних ризиків НЕ залежить від:

- а) франшизи;
- б) страхової суми;
- в) балансової вартості об'єкта страхування;
- г) фінансового стану контрагента.

3. Основними ризиками, які належать до групи інвестиційних, НЕ Є:

- а) часовий;
- б) селекційний;
- в) ризик законодавчих змін;
- г) ризик втрати довіри.

4. Гарантійне страхування передбачає:

- а) страхування позичальником предмета застави;
- б) страхування позичальником відповідальності за неповернення кредиту;
- в) страхування ризику непогашення кредиту;
- г) правильної відповіді немає.

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити сутність поняття «кредит».
2. Охарактеризувати сутність «делькредерного страхування».
3. Пояснити, що являє собою «кредит довіри».
4. Виділити особливості страхування товарних та споживчих кредитів.
5. Визначити особливості страхування фінансових кредитів.
6. Виділити особливості страхування прибутку.

4. Практичні завдання

1. Обчислити суму страхових платежів за добровільним страхуванням ризику непогашення кредитів, якщо Ірина отримала кредит на суму 250 млн грн. Відсоток за кредит – 18 % річних, термін користування кредитом під час дії до-

говору – 9 місяців. Межа відповідальності страховика – 85 %, тарифна річна ставка – 1,8 %.

Володимир взяв кредит на суму 350 млн грн на півтора роки. Відсоток за кредит – 22 % річних. Межа відповідальності страховика – 90 %.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Страхування кредиту довіри.

ТЕМА 10. АВТОТРАНСПОРТНЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Характеристика автотранспортних ризиків, видів і перспектив розвитку їх страхового покриття.
2. Добровільне страхування автомобільних транспортних засобів.
3. Страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.
4. Роль МТСБУ у здійсненні страхування «Автоцивілки».

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

– сутності міжнародної системи «Зелена картка» та перспективи її розвитку, виключення із страхування.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутися вміння:

– обґрунтовувати необхідність і значення страхування автотранспортних ризиків;

– пояснювати поняття автотранспортного страхування, його сутність, об'єкти страхування, сучасний стан і перспективи розвитку системи автотранспортного страхування в Україні, форми страхування, обов'язкові види автотранспортного страхування пільги страхувальників;

– пояснювати фактори, що впливають на розмір страхового тарифу, встановлені ліміти відповідальності, функції Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ), права й обов'язки членів МТСБУ;

– вміти обчислювати обсяги страхової відповідальності, страхову суму, страхові платежі, пільги страхувальників, суму франшизи, збитки, страхове відшкодування та забезпечення з автотранспортного страхування.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Автотранспортне страхування – комплекс особливих видів страхування, що покривають ризики, пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів (страхування авто КАСКО), водіїв, пасажирів, вантажу, багажу, цивільно-правової відповідальності власників автомобільного транспорту.

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) – єдине об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за шкоду, заподіяну третім особам (ОСЦПВВНТЗ).

«Бонус-малус» – це система знижок або підвищень до базової страховки страхового тарифу, за допомогою якої страховик коригує страхову премію, залежно від того, чи були страхові випадки щодо об'єкта страхування в певному проміжку часу.

2. Тестові завдання

1. На автострахування НЕ приймаються:

- а) автомобілі старше 5 років;
- б) автомобілі, що пройшли капітальний ремонт або на них здійснено заміну кузова;
- в) автомобілі, які перебувають в експлуатації понад 10 років;
- г) усі відповіді правильні.

2. До ризиків автострахування НЕ належить:

- а) використання транспортного засобу для навчальної їзди;
- б) участі транспортного засобу у спортивних змаганнях;
- в) незаконне заволодіння транспортним засобом, крадіжки його окремих частин і деталей, а також у разі знищення або пошкодження транспортного засобу унаслідок умисних дій страхувальника;
- г) усі відповіді правильні.

3. Протягом скількох днів страхові компанії виплачують страхове відшкодування після складання страхового акта:

- а) 10 днів;
- б) 15 днів;
- в) 30 днів;
- г) правильної відповіді немає.

4. Вперше обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів з'явилося в:

- а) Норвегії;
- б) Австрії;
- в) США;
- г) Італії.

5. Договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності називається:

- а) «Зелена картка»;
- б) «Зелений поліс»;
- в) «Асистанс»;
- г) «Золота картка».

6. Договір добровільного страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів укладається на термін:

- а) від 10 днів до одного року;
- б) від 15 днів до одного року;
- в) від 30 днів до одного року;
- г) усі відповіді правильні.

3. Запитання для самоперевірки

1. Пояснити причини збільшення попиту на автомобілі.
2. Назвати ризики автострахування.
3. Назвати особливості добровільного автострахування.
4. Назвати причини, що стримують розвиток автотранспортного страхування.
5. Охарактеризувати страховий продукт «Повне КАСКО».
6. Пояснити, що являє собою система «бонус-малус».
7. Пояснити сутність моделі прямого врегулювання збитків.
8. Назвати завдання МТСБУ.

4. Практичні завдання

1. Валентин застрахував автомобіль за системою першого ризику на суму 75 000 грн за умови страхової оцінки 100 000 грн. Збиток страхувальника у зв'язку з пошкодженням автомобіля через ДТП становив 26 000 грн. Визначте розмір страхового відшкодування. Додаткового розрахуйте суму відшкодування у випадку страхування автомобіля за системою пропорційної відповідальності та на основі дійсної вартості.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Управління страховими виплатами в автотранспортному страхуванні.

ТЕМА 11. МОРСЬКЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Економічний зміст морського страхування.
2. Страхування вантажів.
3. Страхування суден.
4. Страхування відповідальності судновласників.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- необхідності та особливостей страхування морських ризиків, перспектив розвитку морського страхування в Україні;
- особливостей визначення договору морського страхування в Кодексі торговельного мореплавання, суб'єктів та об'єктів страхування, класифікації суден за категоріями ризику, видів страхування.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутися вміння:

- вміння розраховувати обсяги страхової відповідальності, страхову суму, страхові платежі, суму франшизи, збитки, страхове відшкодування та забезпечення зі страхування морських суден, відповідальності власників суден перед третіми особами за забруднення води, вантажів, відповідальності морського перевізника за вантаж, страхового захисту громадян від нещасних випадків на морському транспорті: членів судової команди, пасажирів.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Морське страхування – це важливий елемент сучасної світової економіки, який забезпечує захист інтересів тих, хто пов'язаний з морськими та річковими перевезеннями.

Страхування каско суден (СКС) – вид морського страхування, що забезпечує захист судновласників та інших осіб, пов'язаних з експлуатацією суден (далі – судновласників), від ризиків заподіяння збитку через загибель належних їм суден.

Інкотермс (англ. *Incoterms, International commerce terms* – міжнародні комерційні умови) – міжнародні правила тлумачення найуживаніших термінів (умов) у галузі міжнародної торгівлі.

Страхування відповідальності судновласників (СВСВ) – вид страхування відповідальності, що передбачає створення такої системи страхового захисту власників, менеджерів, операторів, а також інших осіб, пов'язаних з експлуатацією суден, яка діє у визначених договором страхування чи передбачених законодавством випадках і стосується зобов'язань судновласників перед третіми особами, включаючи команду судна.

Аварія в морському страхуванні – це збиток, завданий судну, вантажу й фрахту під час морських перевезень. Такі аварії поділяються на загальні і часткові. Збитки, завдані загальною аварією, поділяються між судном, вантажем і фрахтом. При частковій аварії збитки відносяться на того, хто відповідальний за її виникнення, або на потерпілого.

Баратрія – навмисне завдання шкоди власникові судна або вантажу екіпажем судна.

Диспашер – фахівець у галузі морського права, який здійснює розрахунки з розподілу витрат за загальною аварією між судном, вантажем і фрахтом.

Сюрвеєр – експерт, інспектор, агент страховика, який здійснює огляд судна, вантажів та іншого майна, що приймається на страхування. На підставі висновку сюрвеєра страховик приймає рішення про укладання договору страхування.

Тендерне застереження – вимога в полісах зі страхування суден, яка зобов'язує страхувальника негайно сповіщати страховиків про всі аварії судна, що можуть бути об'єктом подання претензій до страховика.

Чартер – вид договору морського та авіаперевезення. Документ, що засвідчує наявність і зміст договору фрахтування між перевізником і фрахтувальником.

Фрахт – (нім. *Fracht* від ниж.-нім. *vracht*) – у торговому мореплаванні обумовлена договором або законом плата за перевезення вантажу або за надання судна в користування за договором тайм-чартеру або бербоут-чартеру. Сплачуються перевізникові відправником вантажу або фрахтувальником.

2. Тестові завдання

1. Об'єктом морського страхування може виступати:

- а) фрахт;
- б) контейнери;
- в) цивільна відповідальність судовласника й перевізника перед третіми особами;
- г) усі відповіді правильні.

2. В Україні найбільш поширеним видом морського страхування є:

- а) страхування вантажів;
- б) страхування відповідальності фрахтувальників;
- в) страхування відповідальності судових брокерів;
- г) страхування військових і страйкових ризиків.

3. Відповідно до якої системи доведення причини збитку – обов'язок страхувальника?

- а) континентальної;
- б) скандинавської;
- в) британської;
- г) американської.

4. P&I = Protection and Indemnity – це світова назва:

- а) страхування КАСКО суден на термін;
- б) страхування ризику втрати фрахту;
- в) страхування відповідальності судновласників;
- г) страхування вантажів.

3. Запитання для самоперевірки

1. Назвати причину збільшення кількості морських перевезень.
2. Назвати особливості морського страхування.
3. Назвати нормативно-правові акти, що регулюють морське страхування.
4. Назвати найбільш поширені види морського страхування в Україні.
5. Охарактеризувати британський та континентальний підходи до страхування КАСКО.
6. Пояснити суть нового механізму страхування суден від воєнних ризиків, що введено в Україні.
7. Пояснити, як здійснюється міжнародне страхування відповідальності судновласників.

4. Практичні завдання

1. Морське судно перевозить з Одеси до Варни (Болгарія) вантажі трьох власників, які застраховані у повному обсязі з застереженнями «на умовах з відповідальністю за всі ризики».

Розрахувати страхові платежі, перелік ризиків, на які застрахований вантаж.

Назва власника вантажу	Назва вантажу	Вартість вантажу, тис. грн	Страховий тариф, %
Лев	Алкогільні напої	250 000	0,47
Аріадна	Продовольчі товари	200 000	0,51
Меридіан	Взуття	100 000	0,38

2. Пояснити, що являють собою правила ІНКОТЕРМС. Назвати, які основні умови включаються до правил страхування вантажів.

3. Укладено договір страхування ризику утрати фрахту. Середньоденна ставка втрати фрахту обчислена в сумі 42 000 грн. Страховик установив також безумовну франшизу 5 днів невідшкодування вартості втраченого фрахту. На судно-ремонтному заводі ремонт тривав 16 днів. Обчислити вартість втраченого фрахту і вказати, чи є обов'язковим цей вид страхування.

5. Питання для самостійного опрацювання

1. Перспективи розвитку морського страхування в Україні.

ТЕМА 12. АВІАЦІЙНЕ СТРАХУВАННЯ

План

1. Економічний зміст авіаційного страхування.
2. Види авіаційного страхування.

Якісне засвоєння здобувачем теми обумовлює знання:

- необхідності та особливостей страхування авіаційних ризиків.

За результатами вивчення теми здобувач повинен набутти вміння:

- виокремлювати суб'єкти та об'єкти страхування, законодавчої бази в авіаційному страхуванні, форми та варіанти страхування, види страхування й умови їх проведення, виключення із страхування;
 - уміти обчислювати обсяги страхової відповідальності, страхову суму та страхові платежі, суму франшизи, збитки, страхове відшкодування та забезпечення зі страхування повітряних суден, відповідальності власників повітряних суден, вантажів, що перевозяться авіаційним транспортом, відповідальності авіаперевізника за вантаж, страхового захисту громадян від нещасних випадків на повітряному транспорті.

1. Понятійно-категорійний апарат теми

Шедула – основний розділ полісу страхування повітряних суден. Шедула містить інформацію про учасників договору страхування, експлуатантів, вигодонабувачів, екіпажі і повітряні судна, що приймаються на страхування, страхові суми, франшизи, терміни страхування тощо. Іноді як шедула може використовуватись складена за стандартною формою заява страхувальника.

Авіаційне страхування – загальна назва комплексу майнового, особистого страхування осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або законодавством.

1. Тестові завдання

1. Особами, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків, можуть бути:

- а) фізичні та юридичні особи, які не є працівниками страхувальника або не діють за його дорученням;
- б) особи, які перевозяться повітряним судном або які виконують певні функції на борту повітряного судна під час польоту за згодою експлуатанта, працівники експлуатанта, які не належать до складу авіаційного персоналу, парашутисти, пацієнти медичних закладів, особи, які супроводжують вантаж, тощо;
- в) члени екіпажу повітряного судна та авіаційний персонал під час виконання ними службових обов'язків;

г) фізичні особи, які не пов'язані зі страхувальником договірними зобов'язаннями.

2. *Обов'язковість авіаційного страхування визначена:*

- а) Повітряним Кодексом України;
- б) Конвенціями Цивільної авіації;
- в) Законом України «Про страхування»;
- г) усі відповіді правильні.

3. *90 % ринку воєнних ризиків для морської та авіаційної техніки застраховано на ринку:*

- а) Мадрида;
- б) Парижа;
- в) Лондона;
- г) Рима.

4. *Розмір страхового тарифу при страхуванні КАСКО вертольотів становить:*

- а) 6 % страхової суми, визначеної договором страхування;
- б) 8 % страхової суми, визначеної договором страхування;
- в) 10 % страхової суми, визначеної договором страхування;
- г) 12 % страхової суми, визначеної договором страхування.

3. *Запитання для самоперевірки*

1. Назвати, що є предметом договору страхування цивільних повітряних суден.
2. Назвати обов'язкові види авіаційного страхування в Україні.
3. Назвати ризики авіаційного страхування.
4. Визначити особливості авіаційного страхування.
5. Дати визначення поняття «повітряний транспорт».

4. *Практичні завдання*

1. Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» уклала страховий договір на 1 рік із ПрАТ «АСК “ІНГО Україна”» на страхування КАСКО повітряного судна цивільної авіації Boeing 777X. Оціночна вартість повітряного судна становить 368 млн дол. США.

Визначити страхову суму, що буде відображена в договорі страхування; страховий платіж, який у повному обсязі сплачено 05.01.2025. Назвати час початку та закінчення дії договору.

5. *Питання для самостійного опрацювання*

1. Страхування членів екіпажу та іншого авіаційного персоналу.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ РОБІТ

1. Економічна необхідність надання страхових послуг як засіб компенсації збитків внаслідок страхового випадку.
2. Характеристика активів страхових фондів і страхових резервів як сегмента фінансового ринку України. Різниця між ними, джерела їх формування, порядок, умови і напрями використання.
3. Особливості практичної реалізації етапів укладання страхової угоди в Україні в умовах фінансової кризи.
4. Зарубіжний досвід страхування життя і пенсій громадян та можливості його застосування в Україні.
5. Сутність, призначення та порядок проведення індивідуального страхування громадян від нещасних випадків.
6. Посилення ролі медичного страхування як складника державних фінансів для реалізації соціально-економічних програм Уряду України.
7. Роль страхування у забезпеченні страхового захисту підприємницької діяльності.
8. Особливості визначення розміру збитків та суми страхового відшкодування у разі страхування врожаю сільськогосподарських культур і сільськогосподарських тварин, порядок оцінювання ризиків.
9. Поглиблення соціально-економічного змісту і посилення ролі страхування технічних ризиків.
10. Поглиблення соціально-економічного змісту та посилення ролі страхування кредитних і фінансових ризиків.
11. Соціально-економічні передумови та можливості розширення сфери проведення автотранспортного страхування в Україні.
12. Страховий захист пасажирів від нещасних випадків на авіаційному транспорті.
13. Особливості організації діяльності страхових компаній у разі страхування авіаційних ризиків, її позитивні риси і недоліки.
14. Поглиблення соціально-економічного змісту і посилення ролі страхування майна та відповідальності громадян.
15. Особливості надання страхових послуг громадянам – власникам домашніх тварин.
16. Сутність, особливості та сучасний стан авіаційного страхування в Україні.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Індивідуальне завдання охоплює такі види робіт: оцінка практики, теорії та законодавства, аналіз відносних показників, аналіз якісних і кількісних показників, узагальнення проблем та розробка рекомендацій.

Індивідуальне завдання виконується у вигляді презентації, яка складається з повних відповідей на поставлені питання, загальний обсяг якої не має перевищувати 15 слайдів.

Структура індивідуальне завдання: титульний слайд, теоретична частина, аналітична частина (обов'язкові таблиці, схеми, рисунки тощо), висновки і пропозиції, використані літературні джерела.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ З ДИСЦИПЛІНИ

Основна література

1. Дема Д. І. Страхові послуги: навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 526 с.
2. Говорушко Т. А. Страхові послуги: навчальний посібник. 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
3. Дем'янчук М. А. Страхові послуги: практикум для студентів економічних спеціальностей першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Одеса: Одес. нац. ун. ім. І. І. Мечникова, 2021. 106 с.
4. Страхова діяльність: методичні рекомендації / уклад.: О. М. Гладчук, С. С. Кучерівська. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 80 с.
5. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навчальний посібник. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.

Допоміжна література

1. Абдуллаєва А. Особливості страхового захисту в Україні в умовах війни. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України*: зб. наук. праць XI Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (16 черв. 2022 р.) / голова ред. кол. Н. Л. Замкова. Вінниця, 2022. С. 6–12. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2022/16_06_1.pdf
2. Волкова В. В., Юздепська А. А. Особливості регулювання страхового ринку в період дії воєнного стану. Праці II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України». Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2024. С. 62–64.
3. Волошина-Сідей В., Коверза А. Сучасні підходи до дослідження потенціалу ринку страхування життя. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1641/1578>
4. Длугопольський О., Хропонюк Д. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 1. С. 118–126. DOI: 10.31649/ins.2023.1.118.126.
5. Житар М. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-61-24.
6. Заволока Ю. М., Єфременко А. Г., Малашенко Ю. А. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 102–106.
7. Закон України «Про страхування»: документ 1909-ІХ, чинний, поточна редакція від 01.01.2025, підстава – 3720-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*

(ВВР). 2023. № 12–13. Ст. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

8. Полторак А. С. Розвиток страхових ринків як базис забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів. *Modern Economics*. 2022. № 34. С. 82–89.

9. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»: документ 222-VIII, чинний, поточна редакція від 05.01.2025, підстава – 4116-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 23. Ст. 158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>

10. Ліцензійні умови провадження професійної діяльності з організації торгівлі фінансовими інструментами на регульованому ринку та з організації торгівлі фінансовими інструментами на багатосторонньому торговельному майданчику: Затверджено Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку 29 квітня 2022 року № 321. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re37974?an=1>

11. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України документ v0123500-21, чинний, поточна редакція від 01.01.2025, підстава – v0062500-24, v0145500-24. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0123500-21#n2>

12. Born P., Vujakowski D. Economic transition and insurance market development: Evidence from post-communist European countries. *The Geneva Risk and Insurance Review*. 2022. P. 1–37.

Інформаційні ресурси

1. Ліга страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com>.
2. Верховна Рада України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>
3. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>
4. Інформаційно-аналітичний страховий портал. URL: <https://www.forinsurer.com/>

Навчальне видання

Волкова Валерія Валеріївна
Волкова Неля Іванівна

СТРАХОВІ ПОСЛУГИ

Методичні вказівки для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
(D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок)

Редактор О. А. Солдатова
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 30.01.2025 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 2,91.
Тираж 100 прим. Зам. № 20.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.